

Scolas bilinguas en l'Austria

L'instrucziun per minoritads a Vienna, Burgenland e Carinzia

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Tge linguatgs discurr'ins en l'Austria (8,3 milliuns olmas)? La resposta dependa dal puntg da vista. La statistica resguarda tuts umans domiciliads en l'Austria. 1,6% èn Serbs u Montenegrins e discurren pia serb, 1,3% èn vischins da la republica tirca e pledan pia tirc u curd.** Pli cumplitgà vegna cun il croat e sloven. 0,3% discurren sloven, ma ils plis èn immigrads e na fan pia betg part da la gruppa etnica slovena: Questa cumpiglia mo umans cun dretg da burgais austriac. 1,8% da las persunas domiciliadas en l'Austria èn da linguatg croat, ma mo 0,2% pledan croat da Burgenland ed èn pia indigenas, entant che tschellas (1,6%) èn immigradas oriundas da Croazia u Bosnia-Ercegovina. La lescha federala davart la posiziun giuridica da las gruppas etnicas («Volksgruppengesetz») dals 7 da fanadur 1976 definescha questas tenor ils dus criteris dal dretg da burgais e dal domicil. Per mintgina da las gruppas reconuscidas gida in agen cussegl consultativ («Volksgruppenbeirat») la regenza federala ed ils ministers federals. Reconuscidas èn la gruppa croata (Burgenland), «roma» (zagrendra), slovena (Carinzia), tscheca (Vienna) ed ungaraisa (Burgenland e Vienna). «Europa ethnica» (Vienna), revista davart minoritads, ha deditgà dacurt in numer spezial a dumondas da scola (1). Duas contribuziuns tractan spezialmain l'Austria; l'artitgel da las pp. 15–22, da la scienziada dal dretg Sarah Siller, è entitulà: «Das Minderheitenschulrecht in Österreich», e la recensiu da las pp. 79–80, dal romanist Georg Kremnitz (Universitad da Vienna), analisescha la dissertaziun dal politolog Vladimir Wakounig, Sloven da Carinzia, davart la scola bilingua en ses stadi federativ.

Da la costituziun imperiala al patg internaziunal

La lavur da Siller ha il grond merit da precisar in mantun detagls davart situaziuns complexas creschidas istoricamain dapi la memorabla costituziun imperiala dals 21 da december 1867. L'autura punctescha che l'art. XIX-3 da lez text scumonda il «Sprachenzwang», pia il squitsch sin la giuventetgna da las scolas publicas «d'emprender in segund linguatg uffizial»: Ella duaja «survegnir en ses agen linguatg ils mezs da scolaziun necessaris». I sa tractava d'impe- dir ina germanisaziun zuppada. Lezza norma prescriveva pia in'istrucziun fundamentala en il linguatg da mintga cuminanza linguistica. La costituziun imperiala na valeva dentant betg en il reginam da l'Un-

garia aifer ses cunfins da 1867, pia gnanc en l'intschess numnà oz Burgenland, patria dal cumponist Franz Liszt (1811–1886). Duas leschas ungaraisas da 1879 e 1907 han stabilì l'ungarais en las scolas publicas da linguatg croat, tudestg euv. Pir 1921, suenter in referendum, è il Burgenland vegnì part da l'Austria republicana; ma gia il patg da Saint-Germain 1919 prescriveva lezza annexiun. Er a Saint-Germain han las pusanzas victoriosas sfurzà si a l'Austria normas davart ils oteg stgalims da scola publica per sias minoritads etnicas. Il patg da Vienna 1955 «davart il restabiliment d'in'Austria independenta e democratica» ha precisà lezzas normas en ses art. 7: «Las minoritads slovenas e croatas da Carinzia, Burgenland e Steiermark» duajan survegnir «lur instrucziun fundamentala en linguatg sloven u croat, sco er in numer proporziunal d'atgnas scolas medias» (p. 16). Ma la menziun da «Steiermark» exprima mo pli ina realitad istorica. En ina lavur publicada 1996 rapporta in perscrutader ch'el haja survegnì infurmaziuns linguisticas slovenas da 70 persunas indigenas en vitgs da lez pajais federativs tranter la chapitala Graz ed il cunfin da Slovenia. «L'assimilaziun dals Slovans da Steiermark ha entschavì dalunga suenter la fixaziun dal cunfin [cun il stadi slav dal sid] a Saint-Germain (...). I eran burgais loials dal stadi, quai punctuavan schizunt ils potentats nazis suenter 1938. Las famiglias patriarcalas duvravan vinavant il sloven en domenas limitadas, mantegnend era rests da cultura slovena sco chanzuns ed isanzas. En singuls vitgs san anc 80–90% da la populaziun lez linguatg, dentant savens en furma limitada (...). Ma gia 1945 han ils represchentants dals purs

slovens enturn [la citad pitschna da] Radkersburg declerà al guvernatur ch'i desistian da mintga dretg spezial; i han punctuà ch'i discurren tuttina sloven a chasa, ma ch'i na furmian nagina minoritad slovena, mabain appartegnian a la cuminanza culturala tudestga (...). Ils presidents da las vischnancas en dumonda han refusà rigurosamain d'infurmar [il giurist austriac] Veiter davart la cumposiziun etnica da lur populaziun» (2).

L'instrucziun slovena tralasciada

Ils malfatgs dals communistes jugoslavs 1945 en l'Austria decleran ch'ina part da la populaziun slovena en Carinzia e Steiermark ha snegà sia cultura plitost che dar ina stgisa a las pretaisas territorialas dals victurs. Ma il spretsch germanofon areguard la cultura slovena è bler pli vegl. Las autoritads han violà sistemamicamain suenter 1867 il scumond da «Sprachenzwang» generalisond scolas bilinguas nua ch'ins instruiva bunamain mo pli per tudestg davent da la terza classa. Ins resguardava la germanisaziun sco premissa dal progress. «Lezza giada han ins derasà er in segund ed in terz argument, resguardond sco traditurg tgi che sa declerava d'etnia slovena e sco 'noda dal temp' l'assimilaziun e la germanisaziun» (3). Il patg da Saint-Germain ha midà pauc. Siller: «Tar la votaziun populara dals 18 d'october 1920 en la Carinzia dal sid han 59% dals umans cun dretg da votar giavischà da restar tar l'Austria [empè da s'unir al stadi nov dals Slavs dal sid]. Ils millis Slovans che han quella giada tschernì l'Austria han probablmain vuschà uschia perquai che la Carinzia uffiziala als aveva empermess tranter auter in si-

stem da scola cuntentaivel. Dentant èsi vegnì anc mender. Dal 1935 dumbrava la magistraglia da las 78 scolas bilinguas 217 persunas. Pauc dapli che la mesadad possedeve l'attestat da qualificaziun per l'instrucziun slovena. Plinavant instruivan ins sloven regularmain sur il segund stgalim mo en set scolas» (p. 17).

Nazionalissem tudestg encunter lingua materna

L'armistizi da matg 1945 e l'occupaziun britannica han s'enclegia meglierà l'atmosfera per la minoritad. Ils 3 d'october ha la regenza da Carinzia reformà l'instrucziun en las scolas bilinguas sco suonda: Ils emprims trais stgalims duevan vegnir instruìs a mesas per sloven ed a mesas per tudestg, e quai er en il rom d'instrucziun materiala e per mussar da leger e scriber. En la quarta classa dueva il tudestg prender il surmaun, ma cun quatter uras emnilas da sloven. «1957 ha Heinrich Drimmel, minister federal da l'educaziun, fundà il gimnasi sloven (...). Ins ha entschavì cun trais classes e var tschient scolaras e scolar; diesch onns pli tard davi tschintg giadas dapli» (p. 18). Dentant è l'agitaziun nazionalistica cunter l'instrucziun primara slovena creschida. 1958 han ins lubì da dispensar uffants da lezza instrucziun. «Dalunga han ins manegià che geniturs che na pretendes- san betg ina tala dispensa giavischian l'annexiun a la Jugoslavia. Lezza propaganda ha cuntanschì ch'ins ha laschà dispensar 83% dals uffants, schebain che blers na chapivan betg avunda tudestg per survegnir in'istrucziun monolingua» (p. 18). Pir 1985 ha ina lescha federala schlucà la situaziun, cun meglierar la scolaziun ed il perfecziun-

En il patg da Vienna 1955 «davart il restabiliment d'in'Austria independenta e democratica» pon ins leger: Las minoritads slovenas e croatas da Carinzia, Burgenland e Steiermark duajan survegnir lur instrucziun fundamentala en linguatg sloven u croat, sco er in numer proporziunal d'atgnas scolas medias.

nament da la magistraglia, pussibilitar classes parallelas, ina magistraglia da dus per mintga classa ed instrucziun complementara da promoziun. Plaun a plaun han ins chapì ils avantatgs da la bilinguitad, tant pli che la Slovenia limitrofa n'è daditg betg pli comunista: «Adina dapli uffants frequentan l'instrucziun bilingua u slovena e fan dievier da la purschida d'exercizis facultativs slovens. En il territori da la lescha da scola primara per minoritads [en Carinzia] frequentavan 40,55% dals uffants classes u secziuns correspudentas durant l'onni da scola 2007/08, cunter mo 14% dal 1979/80 e 26% dal 1999/2000» (p. 19).

Ina speranza europeica

Pli plaun ed era pli quiet è stà il svilup da las scolas da Burgenland per uffants da linguatg ungarais e cunzunt d'idiom croat regiunal («gradiscansko-hrvatski»); lur classes astgan cumpigliar almain 7 uffants e tut il pli 20. Talas classes èn avertas era per uffants germanofons; classes monolinguas tudestgas astgan cumpigliar almain 10 uffants e tut il pli 30. Las scolas da minoritads èn pia pli attractivas, tant pli che lur existenza è garantida sch'i èn avertas almain dapi 1993, era sch'il numer d'uffants chala. Il Burgenland n'ha anc betg savì stgaffir atgnas scolas per la minoritad reconuscida dals Romas, perquai ch'i manca ina magistraglia scolada duidamain en l'agen linguatg. Perencunter sustegna la citad da Vienna ina scola privata tscheca d'interess public cun bunamain 500 umans giuvens, classes da matura e pussaivladads da vegnir instruì era per slovac ed ungarais (4). Tuts trais linguatgs èn tant pli relevants che la Slovacchia, l'Ungaria e la Tschechia fan part da l'Uniu europeica dapi 2004. L'autura manegia dentant ch'il tschec, sco linguatg d'ina minoritad reconuscida, na saja anc betg resguardà avunda. Ins po concluder cun il commentari da Kremnitz davart las scolas bilinguas da Carinzia: «Wakounig s'engascha cun insistenza a favur d'ina politica pli averta che n'enclegia betg la bilinguitad existenta sco in burdi, mabain sco ina speranza en in'Europa che sa sviluppa svelto» (p. 80).

- 1) «Europa Ethnica» _ 2009. Adressa: Wilhelm Braumüller Universitäts- und Verlagsbuchhandlung, Servitengasse 5, A-1090 Vienna. Posta electronica: office@braumuller.at.
- 2) Mirko Krizman en: Robert Hinderling e Ludwig M. Eichinger (ed.). Handbuch der mitteleuropäischen Sprachminderheiten. Tübingen (Günter Narr, ISBN 3-8233-5255-5) 1996, pp. 180 e 177.
- 3) Manfred Moser en: Arbeitsgemeinschaft Volksgruppenfrage, Kein einzig Volk von Brüdern. Vienna (Verlag für Gesellschaftskritik, ISBN 3-900351-09-0) 1982, p. 25.
- 4) Infurmaziuns: www.komensky.at.